

त्वचन यत्” ऋ० ५।१८।१२। “अग्निरिव मन्यो !

त्वचितः सहस्र” ऋ० १०।८४।२।

त्विष्(पा) स्त्री त्विष्-सम्यग्भावे क्तिप् । दीप्तौ । “निगोध-
दीपाः सहसा हतत्विषः” रजुः । “रुचिधानि भर्तारि
परलोकमन्युपगते विविधः । उचलनं त्विषः कथमिवेत-
रथा” “चयस्विप्रमनित्ववधारितं उरः” माघः । हलन्त-
त्वात् वा टाप् । तत्पार्थे गङ्गात्मा ।

त्विषामीश उ० इत० अलुक् समा० । १ छुर्ये हेमच० २ अर्क-
हृत्ते च । [हृत्ते च ।

त्विषाम्यति उ० इत० अलुक् स० । १ छुर्ये अमरः २ अर्क-
त्विषि उ० त्विष्-इत् । किरणे हेमच० ।

त्विषित त्वि० त्वि० जातास्य तार० इतच् । ज्वलिते ।
“अग्निरिव मन्यो त्विषितः” ऋ० १०।८४।२ ।

त्वेषय त्वि० त्विष्-अद्यच् । दीप्ते । “शूरस्तेव त्वेषया दीप्ते
वयः” ऋ० १।१३।१८ । [अद्यः” ऋ० १।६।१११

त्वेषस् त्वि० त्विष्-अद्युत् । दीप्ते । “अस्येद त्वेषस्वरन्त वि-
त्वे अद्य० त्वच-वा० डे । १ विशेषे २ वितर्के च गङ्गाद्युचि० ।

त्वोत त्वि० त्वया जतः वेदे नि० । त्वया रक्षिते इत्यर्थे ।
“त्वोतासो न्यवेता” ऋ० १।८।२ । लोके तु त्वदूत इत्येव

त्सर लङ्गतौ भ्वा० पर० सक० सेट् । त्वरति त्वारीत् ।
“यस्मा स्वपत्नी त्वरति यस्मा दिप्सति जाग्रतीम्” अथ०

पा६।८ । “यो हैनं पाप्मा मायया त्वरति न हैनं सो-
ऽभिभवति” शत० ब्रा० १।१।६।१२ ।

त्सरु उ० त्वर-उत् । खड्गसुटौ । “मा मां पटो न रपसा
विदत् त्वरुः” ऋ० ७।५।११ । “खड्गं च कनकत्सरुम्”

भा० व० १।२७ स्तो० । “गृहीतखड्गचर्माणस्ततो
भूयः प्रहारिणः । त्वरुमागान् यथोद्दिष्टां चरुः सर्वांश्च

भूनिधु” भा० व्या० ५०४४ स्तो० ।
त्सारुक् त्वि० त्वरौ तद्युद्धे निपुणः आकर्षा० कन् ततः स्वार्थे

अण् । अस्मिद्युद्धनिपुणे । “तथाऽतिपुरुषानन्यान् त्वारुक्नौ
यमजायुभौ” भा० व्या० १।२२-अ० ।

त्ववृद्स्युग् उ० त्ववृद् जैववर्धक्यं स्पृशति स्पृश क्तिन् जैव-
वर्धक्ययुक्ते लुप्तसंयत्सरौ सौरवर्धभेदे । “एकस्मिन् रविष्वे

सौरवर्धेवायमानं चेत् । त्ववृद्स्युग्मेवमेनं विलुप्तयत्सरं
प्राहुः” यशोधरेजतन्त्रम् । “शुक्लवर्धयुक्त्वैत्समा गदिता सा

वन् मुप्तसंज्ञिता” ज्योतिर्विदाभरणम् ।
इति वाचस्पत्ये तकारादिशब्दार्थसङ्कलनम् ।

य

यकारः तवर्गोऽद्वितीयवर्षा व्यञ्जनवर्णविशेषः अस्यो-
च्चारणस्थानम् दन्तमूलं तदोच्चारणे दन्तमूलेन सह
जिह्वाग्रस्यस्यमः आभ्यन्तरप्रयत्नः, अतएवास्य स्पर्शवर्णता ।
बाह्यप्रयत्नास्तु विवारश्वासाद्योषानहामाणश्च । अस्य
याचकगङ्गा वर्षाभिधाने उक्ता यथा

वस्त्रिवासी महाप्रन्धिर्पञ्चिनाहो भयानकः ।
शिली शिरसिजो दली भद्रकाली शिलीञ्चयः । कण्ठो
बुद्धिर्विकर्णा च दक्षिणाशाधिपोऽक्षरः । शिरसा भोगदा
केशो वामजङ्घाऽक्षसोऽनलः । नोष्णयिनी पृथुर्गुह्यः
शरच्चन्द्रो विदीरकः” । मातृकान्यासे अस्य वामजङ्घायां
न्यासः । अस्याधिष्ठातृदेवीध्यैयर्ह्यं यथा “नीलवर्णां
विनयनां षड्भुजां वरदां पराम् । पीतवस्त्रपरीधानां
सदा सिद्धिप्रदायिनीम् । एवं ध्यात्वा यकारान्तु तन्मन्त्र
दशधा जपेत् । पञ्चदेवमयं वर्षं पञ्चप्राणमयं सदा ।
तरुणादित्यगङ्गायं यकारं प्रणमाम्यहम्” अस्य
स्वरूपं यथा “यकारं चञ्चलापाङ्ग ! कुण्डली सोल-
रूपिणी । निष्कृतिरहितं वर्षं त्विन्दुसहितं सदा ।
पञ्चदेवमयं वर्षं पञ्चप्राणात्मकं सदा । तरुणादित्य-
गङ्गायं यकारं प्रणमाम्यहम्” कापधेनुतन्त्रम् । का-
व्यादौ अस्य प्राक्प्रयोगे युङ्गं फलम् “प्रसुं युङ्गम्”
ट० र० टीकोक्तेः ।

य्य उ० युङ्-युर्व-वा ड । १ पर्वते २ भयत्वायके णि० ३ सङ्गले
४ भये रत्नणे न० मेदि० । [पाङ्क्तिः !] कापधेनुत० ।

य्यकार उ० य्य-य्यरूपे कार । य्यस्वरूपे वर्षे “य्यकारं चञ्चला-
य्यर्व्यं चरणे भ्वा० पर० सक० सेट् । वर्धति अथर्वेति ।

तथैव “य्यङ्गीरसो मः पितरो नयन्वा अथर्वीषो भृगवः
सौम्यामः” निषण्डुधृता श्रुतिः “अथर्वीषोऽचरन्तस्तर्व-

तिशरतिकर्मा तत्प्रतिषेधः” निरु० १।१८ । लोकेऽपि
गतिशून्ये (अथर्व इति) प्रसिद्धिः ।

य्युड संटतो तु० कृ० पर० सक० सेट् । युडति अद्युद्धीत् ।
सुयोड । [करणे गङ्गभेदे ।

य्युत्कार उ० युत् इत्यव्यक्तगङ्गस्य कारः । निजीवनत्वाधानु-
युथूक्त युथु इत्यव्यक्त गङ्गात् निजीवनत्यानानुकरणगङ्गात्

चि-कञोनुप्रयोगः । युथूकरोति । “युथूकत्य यमजि-
रध्वजने” स्वतन्त्रकण्ठोक्तम् ।

युथूकत् स्त्री युथु इत्यव्यक्तगङ्गं करोत्यस्याम् क-वा०
आधारे क्तिप् । होलाकायां पारस्करनिब० ।